

Anna DUBIECKA
Okręgowa Komisja Egzaminacyjna
w Krakowie

O JEDNOLITOŚĆ STANDARDÓW WYMAGAŃ EGZAMINACYJNYCH

WPROWADZENIE DO TEMATU

Egzaminy zewnętrzne dały wielką szansę porównywania osiągnięć uczniów między kolejnymi rocznikami szóstoklasistów, czy gimnazjalistów. Potrafimy rozstrzygać czy kolejne roczniki absolwentów szkoły podstawowej mają taki sam poziom umiejętności w zakresie obszarów standardów badanych na sprawdzianie. Analogiczne porównania umiemy robić dla absolwentów gimnazjum w zakresie obszarów standardów badanych na egzaminie gimnazjalnym.

Ale czy potrafimy śledzić rozwój pojedynczego ucznia, czy możliwe jest porównywanie jego wyników sprawdzianu z wynikami egzaminu gimnazjalnego? Czy wyniki z sześciu obszarów standardów wymagań absolwenta gimnazjum można porównać z wynikami z pięciu obszarów standardów absolwenta szkoły podstawowej? Czy potrafimy określić przyrost umiejętności, jaki nastąpił na kolejnym etapie edukacji?

Kolejne nurtujące nas pytania dotyczą porównywania osiągnięć w szkole podstawowej i w gimnazjum w tym samym roku. Kto lepiej pisze trzecioklasiści gimnazjaliści czy szóstoklasiści, oczywiście w odniesieniu do stawianych im wymagań? A kto lepiej czyta?

Aby odpowiedzieć na te i inne podobne pytania trzeba rozważania rozpocząć od analizy standardów wymagań egzaminacyjnych dla sprawdzianu i dla egzaminu gimnazjalnego.

STANDARDY DLA SPRAWDZIANU, A STANDARDY DLA EGZAMINU GIMNAZJALNEGO

Analizując zbiorcze wyniki sprawdzianu i egzaminu gimnazjalnego chciałoby się zapytać, czy podobny jest poziom umiejętności szóstoklasistów i trzecioklasistów-gimnazjalistów w zakresie poszczególnych obszarów standardów. Porównanie takie jest potrzebne, aby wiedzieć, na co w kształceniu zwracać uwagę, jak zmieniać styl pracy.

Poniżej przedstawiono wyniki sprawdzianu i egzaminu gimnazjalnego z roku 2004.

W drugim wierszu każdej z tabel podano — p_s — łatwość poszczególnych obszarów standardów a w trzecim — $\frac{p_s}{P_t}$ — stosunek łatwości obszarów standardów do

łatwości całego testu. Wskaźnik P_t informuje o tym, jak łatwość obszaru standardów odnosi się do łatwości testu. Wprowadzenie tego wskaźnika pozwala lepiej porównywać poziomy umiejętności między poszczególnymi obszarami standardów w odniesieniu do danego testu. Jeżeli współczynnik ten dla pewnego podtestu ma wartość większą od 1 to znaczy, że podtest był łatwiejszy niż cały test, jeżeli mniejszą od 1, to znaczy, że podtest był łatwiejszy niż cały test.

Tabela 1. Wyniki sprawdzianu 2004 dla uczniów z terenu OKE w Krakowie
Sprawdzian 2004 (OKE — Kraków)

Obszar standardów	Czytanie	Pisanie	Rozumowanie	Korzystanie z informacji	Wykorzystywanie wiedzy w praktyce
p_s	0,82	0,68	0,46	0,74	0,49
$\frac{p_s}{P_t}$	1,28	1,06	0,72	1,16	0,77

Tabela 2. Wyniki egzaminu gimnazjalnego 2004 dla uczniów z terenu OKE w Krakowie
Egzamin gimnazjalny 2004 (OKE — Kraków)

Obszar standardów	Czytanie i odbiór tekstów kultury	Tworzenie własnego tekstu	Stosowanie terminów, pojęć i procedur	Wyszukiwanie i stosowanie informacji	Wskazywanie i opisywanie faktów...	Stosowanie zintegrowanej wiedzy i umiejętności...
p_s	0,63	0,49	0,58	0,53	0,48	0,31
$\frac{p_s}{P_t}$	1,19	0,93	1,10	1,00	0,91	0,59

Analizując tabele widać, że w obu testach najlepsze wyniki uzyskano odpowiednio z czytania na sprawdzianie i z odbioru tekstów kultury na egzaminie gimnazjalnym. Wyniki te są w podobnym stopniu wyższe od wyników z poszczególnych testów. Ale należy sobie uświadomić, że czytanie na sprawdzianie obejmuje znacznie więcej umiejętności niż odbiór tekstów kultury na egzaminie gimnazjalnym, podobnie jest z innymi obszarami standardów.

Po egzaminach w roku 2005 można będzie próbować odpowiadać na pytania związane z przyrostem wiedzy tych, którzy w 2002 roku pisali pierwszy sprawdzian. Ale będzie to bardzo trudne ponieważ inaczej podzielono standardy dla sprawdzianu, a inaczej dla egzaminu gimnazjalnego.

W tabeli nr 3 porównuję oba zestawy standardów. Ze względu na interdyscyplinarność standardów dla sprawdzianu przedstawiam, jak można obszarom standardów określonym dla szóstoklasistów przypisać standardy dla egzaminu gimnazjalnego.

Tabela 3. Standardy dla sprawdzianu, a standardy dla egzaminu gimnazjalnego.

H-I. Czytanie i odbiór tekstów kultury

H-II. Tworzenie własnego tekstu

MP-I. Umiejętne stosowanie terminów, pojęć i procedur z zakresu przedmiotów matematyczno-przyrodniczych niezbędnych w praktyce życiowej i dalszym kształceniu

MP-II. Wyszukiwanie i stosowanie informacji

MP-III. Wskazywanie i opisywanie faktów, związków i zależności, w szczególności przyczynowo-skutkowych, funkcjonalnych, przestrzennych i czasowych

MP-IV. Stosowanie zintegrowanej wiedzy i umiejętności do rozwiązywania problemów

Tabela 3a. Czytanie dla sprawdzianu, a standardy dla egzaminu gimnazjalnego

SPRAWDZIAN		EGZAMIN GIMNAZJALNY	
Uczeń:		Uczeń:	
<p>1) odczytuje różne teksty kultury (w tym kształtujące tożsamość narodową i postawę obywatelską):</p> <p>a) źródła i teksty historyczne, w tym: fragmenty kronik, pamiętników, listów, elementy dziedzictwa kulturowego, w szczególności zabytki architektury reprezentatywne dla danej epoki, polskie pieśni patriotyczne,</p> <p>b) teksty literackie, w tym: baśnie, legendy, mity, opowiadania, utwory poetyckie i prozatorskie z klasyki dziecięcej i młodzieżowej — polskiej i światowej,</p> <p>c) teksty użytkowe, w tym: telegram, zaproszenie, zawiadomienie, instrukcję, przepis, ogłoszenie, kartkę pocztową, list prywatny i oficjalny, tabelę, notatkę,</p> <p>d) proste teksty podręcznikowe, a także publicystyczne i popularnonaukowe, w tym: audycję radiową i telewizyjną, artykuł prasowy,</p> <p>e) przedstawienia teatralne i filmy,</p> <p>f) przekazy ikoniczne, w tym: komiksy, dzieła malarskie, rzeźby, rozpoznaje ich cechy charakterystyczne, dostrzega znaczenia dosłowne i odkrywa sensy przenośne,</p>	<p>CZYTANIE</p>	<p>H-I</p>	<p>1) czyta teksty kultury (w tym źródła historyczne) rozumiane jako wszelkie wytwory kultury materialnej i duchowej człowieka, podlegające odczytywaniu i interpretacji, zwłaszcza teksty kultury należące do polskiego dziedzictwa kulturowego — na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym,</p> <p>2) interpretuje teksty kultury, uwzględniając intencje nadawcy, odróżnia fakty od opinii, prawdę historyczną od fikcji, dostrzega perswazję, manipulację, wartościowanie,</p> <p>3) wyszukuje informacje zawarte w różnych tekstach kultury, w szczególności w tekstach literackich, publicystycznych, popularnonaukowych, aktach normatywnych, ilustracjach, mapach, tabelach, diagramach, wykresach, schematach,</p> <p>7) dostrzega wartości wpisane w teksty kultury.</p>
		<p>MP-I</p>	<p>1a) czyta ze zrozumieniem teksty, w których występują terminy i pojęcia matematyczno-przyrodnicze, np. w podręcznikach, w prasie,</p>

SPRAWDZIAN		EGZAMIN GIMNAZJALNY	
Uczeń:		Uczeń:	
<p>2) określa funkcje elementów charakterystycznych dla danego tekstu:</p> <p>a) rozumie pojęcia: fikcja literacka, śwint przedstawiony, nadawca, odbiorca, podmiot mówiący, narracja, przenośnia, rytm,</p> <p>b) posługuje się czynnie terminami: bohater, wątek, akcja, autor, narrator, epitet, porównanie, wyraz dźwiękonaśladowczy, rym, zwrotka, refren, baśń, legenda, opowiadanie, powieść, proza, poezja oraz podstawowymi terminami związanymi z przekazami ikonicznymi, plastyką, muzyką, radiem, telewizją, filmem, teatrem, prasą,</p>	CZYTANIE	H-I	<p>4) dostrzega w odczytywanych tekstach środki wyrazu i określa ich funkcje — dostrzega środki wyrazu typowe dla: tekstów literackich, tekstów publicystycznych, dzieł sztuki plastycznej i muzyki,</p> <p>6) dostrzega i analizuje konteksty niezbędne do interpretacji tekstów kultury: historyczny, biograficzny, filozoficzny, religijny, literacki, plastyczny, muzyczny, regionalny i wypowiada się na ich temat oraz wyjaśnia zależności między różnymi rodzajami tekstów kultury (plastyka, muzyka, literatura),</p>
<p>3) rozumie znaczenia podstawowych symboli występujących w instrukcjach i w opisach:</p> <p>a) diagramów,</p> <p>b) map,</p> <p>c) planów,</p> <p>d) schematów,</p> <p>e) innych rysunków,</p> <p>4) odczytuje dane z:</p> <p>a) tekstu źródłowego,</p> <p>b) tabeli,</p> <p>c) wykresu,</p> <p>d) planu,</p> <p>e) mapy,</p> <p>f) diagramu</p> <p>oraz odpowiada na proste pytania z nimi związane.</p>		MP-II	<p>1) odczytuje informacje przedstawione w formie:</p> <p>a) tekstu,</p> <p>b) mapy,</p> <p>c) tabeli,</p> <p>d) wykresu,</p> <p>e) rysunku,</p> <p>f) schematu,</p> <p>g) fotografii,</p> <p>2a) selekcjonuje informacje,</p> <p>2b) porównuje informacje,</p> <p>2c) analizuje informacje,</p> <p>2d) przetwarza informacje,</p> <p>2e) interpretuje informacje,</p>

Czytanie to obszar standardów ze sprawdzianu w szkole podstawowej związany nie tylko z większością standardów z czytania i odbioru tekstów kultury, a więc z pierwszego obszaru standardów z części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego. Umiejętności zawarte w pierwszym obszarze standardów dla sprawdzianu w szkole podstawowej takie jak czytanie map, planów, rysunków, wykresów, schematów i odpowiadanie na proste pytania z nimi związane, to umiejętności z pierwszego i z drugiego obszaru standardów w części matematyczno-przyrodniczej egzaminu gimnazjalnego.

Wyraźnie widać, że obszar czytanie można by podzielić w szkole podstawowej na dwa podobszary — jeden dotyczący czytania i odbioru tekstów kultury, drugi związany z czytaniem map, schematów, tabel, diagramów, wykresów i tekstów popularno naukowych o charakterze matematyczno-przyrodniczym.

Tabela 3b. Pisanie dla sprawdzianu, a standardy dla egzaminu gimnazjalnego

<p>1) pisze na temat i zgodnie z celem, posługując się następującymi formami wypowiedzi:</p> <p>a) opowiadanie, b) opis przedmiotu, krajobrazu, postaci rzeczowej i literackiej, dzieła sztuki, c) sprawozdanie z uroczystości szkolnej, wykładki, d) notatka w formie planu, tabeli, wykresu, streszczenia, e) kartka pocztowa, f) list prywatny i oficjalny, g) telegram, h) zaproszenie, i) zawiadomienie, j) ogłoszenie, k) instrukcja, l) przepis,</p>	PISANIE	H-II	<p>1) buduje wypowiedzi poprawne pod względem językowym i stylistycznym, w następujących formach: opis, opowiadanie, charakterystyka, sprawozdanie, recenzja, rozprawka, notatka, plan, reportaż, artykuł, wywiad, ogłoszenie, zaproszenie, dedykacja, podanie, list, pamiętnik,</p>
<p>2) formułuje wypowiedzi ze świadomością celu (intencji):</p> <p>a) pyta i odpowiada, b) potwierdza i zaprzecza, c) poleca i prosi, d) przyrzeka i obiecuje, e) zachęca i zniechęca, f) zaprasza, g) przeprasza, h) współczuje, i) żartuje, j) wątpi, k) odmawia,</p>			H-II
<p>3) buduje tekst poprawny kompozycyjnie (ok. 1 strony formatu A4), celowo stosując środki językowe i przestrzegając norm gramatycznych, ortograficznych i interpunkcyjnych,</p>		H-II	<p>4) zna i stosuje zasady organizacji tekstu, tworzy tekst na zadany temat, spójny pod względem logicznym i składniowym,</p>
<p>4) przedstawia w postaci graficznej dane zapisane w tabeli:</p> <p>a) przynosi informacje na oś liczbową, chronologiczną, układ współrzędnych, b) wyraża dane w postaci diagramu słupkowego, prostego schematu, innego rysunku,</p> <p>5) dba o układ graficzny, czytelność i estetykę zapisu:</p> <p>a) dostosowuje zapis do formy wypowiedzi, b) wyróżnia części tekstu zgodnie z strukturą, c) pisze czytelnie.</p>		MP-II	<p>3f) czytelnie prezentuje informacje,</p>

Pisanie jest obszarem w większości spójnym z drugim obszarem standardów z części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego. Tylko jeden standard z drugiego obszaru z części matematyczno-przyrodniczej odpowiada umiejętnościom określonym

w obszarze pisanie ze sprawdzianu. Zatem obszar pisanie dla sprawdzianu wiąże się nie tylko z tworzeniem tekstów o charakterze literackim, ale także z przedstawianiem informacji na wykresach, rysunkach, planach, mapach itp. Zatem podobnie, jak w czytaniu widoczne są dwa rodzaje tworzonych tekstów — o charakterze literackim, specyficzne dla edukacji humanistycznej i o charakterze matematyczno-przyrodniczym. Tak, więc znowu obszar pisanie w szkole podstawowej można podzielić na dwa podobszary związane z grupami przedmiotów w szkole podstawowej i gimnazjum.

Tabela 3c. Rozumowanie dla sprawdzianu, a standardy dla egzaminu gimnazjalnego

<p>1) posługuje się kategoriami czasu i przestrzeni w celu porządkowania wydarzeń: a) sytuuje je w przestrzeni, b) umieszcza daty w przedziałach czasowych, c) oblicza upływ czasu między wydarzeniami, d) porządkuje wydarzenia w kolejności chronologicznej.</p>	<p>ROZUMOWANIE</p>		
<p>2) przedstawia przyczyny i skutki wydarzeń i zjawisk: a) domyśla się przyczyn, przewiduje skutki wydarzeń bliskich życiu i swoim doświadczeniom, b) wskazuje główne przyczyny i skutki doniosłych wydarzeń w historii Polski, c) wyjaśnia przyczyny i skutki zmian, które zachodzą w środowisku w wyniku działalności człowieka,</p>		<p>H-I</p>	<p>5) odnajduje i interpretuje związki przyczynowo-skutkowe w rozwoju cywilizacyjnym Polski i świata — odnajduje i interpretuje związki przyczynowo-skutkowe w polityce, gospodarce, kulturze i życiu społecznym,</p>
<p>3) określa znaczenie osiągnięć człowieka dla rozwoju cywilizacyjnego: a) wyjaśnia na prostych przykładach zmiany cywilizacyjne, jakie nastąpiły na przestrzeni dziejów, b) opisuje najważniejsze osiągnięcia, które składają się na polskie dziedzictwo kulturowe,</p>		<p>MP-III</p>	<p>4) stosuje zintegrowaną wiedzę do objaśniania zjawisk przyrodniczych: a) łączy zdarzenia w ciągu przemian, b) wskazuje współczesne zagrożenia dla zdrowia człowieka i środowiska przyrodniczego, c) analizuje przyczyny i skutki oraz proponuje sposoby przeciwdziałania współczesnym zagrożeniom cywilizacyjnym, d) potrafi umiejscowić sytuacje dotyczące środowiska przyrodniczego w szerszym kontekście społecznym.</p>
<p>4) wyraża własne opinie i próbuje je uzasadnić, wyjaśniając swoje stanowisko, używa odpowiednich argumentów,</p>		<p>H-II</p>	<p>8) wypowiada się na temat związków między kulturą rodzimą a innymi kręgami kulturowymi, w tym komentuje powiązania, zwłaszcza między kulturą polską a śródziemnomorską, oraz określa te powiązania w różnych obszarach: polityce, kulturze, gospodarce, życiu codziennym, w odniesieniu do przeszłości i w czasach obecnych</p>
<p>4) wyraża własne opinie i próbuje je uzasadnić, wyjaśniając swoje stanowisko, używa odpowiednich argumentów,</p>	<p>H-II</p>	<p>5) formułuje, porządkuje i wartościuje argumenty uzasadniające stanowisko własne lub cudze,</p>	

O jednolitość standardów wymagań egzaminacyjnych

<p>5) opisuje sytuację przedstawioną w zadaniu za pomocą: a) wyrażenia arytmetycznego i prostego wyrażenia algebraicznego, b) prostego równania pierwszego stopnia z jedną niewiadomą, c) planu, d) mapy, e) prostego schematu, f) diagramu słupkowego, g) innego rysunku,</p>	ROZUMOWANIE	MP-III	<p>2) posługuje się językiem symboli i wyrażen algebraicznych: a) zapisuje wielkości za pomocą symboli, b) zapisuje wielkości za pomocą wyrażen algebraicznych, c) przekształca wyrażenia algebraiczne, d) zapisuje związki i procesy w postaci równań i nierówności, 3b) opisuje funkcje za pomocą wzorów, wykresów i tabel,</p>
		MP-IV	<p>3a) wyróżnia istotne wielkości i cechy sytuacji problemowej, 3b) zapisuje je w terminach nauk matematyczno-przyrodniczych,</p>
<p>6) rozpoznaje charakterystyczne cechy i własności: a) liczb, b) figur, c) zjawisk, d) przemian, e) obiektów przyrodniczych, f) elementów środowiska, wskazuje różnice i podobieństwa oraz porządkuje je,</p>		M	<p>3a) dostrzega kształty figur geometrycznych w otaczającej rzeczywistości,</p>
<p>7) dostrzega prawidłowości, opisuje je i sprawdza na przykładach: a) opisuje zjawiska o charakterze powtarzalnym, spotykane w najbliższym otoczeniu, b) na podstawie opisu zjawiska mającego charakter prawidłowości wnioskuje o dalszym jego przebiegu,</p>		MP-IV	<p>1) stosuje techniki twórczego rozwiązywania problemów: a) formułuje i sprawdza hipotezy, b) kojarzy różnorodne fakty, obserwacje, wyniki doświadczeń i wyciąga wnioski,</p>
<p>8) ustala sposób rozwiązania zadania oraz prezentacji tego rozwiązania,</p>		MP-III	<p>1) wskazuje prawidłowości w procesach, w funkcjonowaniu układów i systemów: a) wyodrębnia z kontekstu dane zjawisko, b) określa warunki jego występowania, c) opisuje przebieg zjawiska w czasie i przestrzeni, d) wykorzystuje zasady i prawa do objaśniania zjawisk, 3a) wskazuje zależności funkcyjne, 3c) analizuje funkcje przedstawione w różnej postaci i wyciąga wnioski,</p>
<p>9) analizuje otrzymane wyniki i ocenia ich sensowność: a) porównuje wyniki z własnym doświadczeniem, b) sprawdza wyniki z warunkami zadania.</p>		MP-IV	<p>2) analizuje sytuację problemową: a) dostrzega i formułuje problem, b) określa wartości dane i szukane (określa cel), 4) tworzy i realizuje plan rozwiązania: a) rozwiązuje równania i nierówności stanowiące model problemu, b) układa i wykonuje procedury osiągania celu,</p>
		MP-IV	<p>5) opracowuje wyniki: a) ocenia wyniki, b) interpretuje wyniki, c) przedstawia wyniki.</p>

Z rozumowaniem ze sprawdzianu korespondują umiejętności wybrane z pięciu różnych obszarów standardów z egzaminu gimnazjalnego. Modyfikując standardy w szkole podstawowej znowu wyraźnie widać dwa rodzaje rozumowań, te specyficzne dla edukacji humanistycznej oraz te o charakterze matematyczno-przyrodniczym.

Przy tym obszarze standardów wyraźnie widać, że autorzy jednych i drugich standardów mieli zupełnie inny sposób kategoryzowania poszczególnych umiejętności.

Tabela 3d. Korzystanie z informacji dla sprawdzianu, a standardy dla egzaminu gimnazjalnego

1) wskazuje źródła informacji, posługuje się nimi,	KORZYSTA- NIE Z INFORMA- CJI	
2) analizuje oferty mediów kierowane do dzieci i młodzieży, wybiera spośród tych ofert, kierując się wskazanymi kryteriami (osadzonymi także w wartościach).		

Choć nazwa tego obszaru standardów jest podobna do nazwy II obszaru z części matematyczno przyrodniczej egzaminu gimnazjalnego to trudno jest jakkolwiek umiejętność ze standardów gimnazjalnych przypisać do tego obszaru. Modyfikując w przyszłości standardy warto zastanowić się czy umiejętności z tego obszaru nie powinny znaleźć się w obszarze czytanie (4.1) i rozumowanie (4.2).

Tabela 3e. Wykorzystywanie wiedzy w praktyce dla sprawdzianu, a standardy dla egzaminu gimnazjalnego

1) posługuje się poznanymi terminami do opisywania zjawisk i sytuacji spotykanych w środowisku,	WYKORZYSTYWANIE WIEDZY W PRAKTYCE	MP-I	1) stosuje terminy i pojęcia matematyczno-przyrodnicze: b) wybiera odpowiednie terminy i pojęcia do opisu zjawisk, właściwości, zachowań, obiektów i organizmów, c) stosuje terminy dotyczące racjonalnego użytkowania środowiska,
2) wybiera przyrządy służące do obserwacji i pomiaru, odpowiada na pytania dotyczące przebiegu zjawisk, zapisuje wyniki obserwacji,		H-II	2) posługuje się kategoriami i pojęciami swoistymi dla przedmiotów humanistycznych i ścieżek edukacyjnych,
3) wykonuje obliczenia dotyczące: a) długości, b) powierzchni, c) objętości, 4444 d) wagi, e) czasu, f) temperatury, g) pieniędzy,		MP-I	2d) posługuje się jednostkami miar, 3b) oblicza miary figur płaskich i przestrzennych, 3c) wykorzystuje własności miar
4) planuje i wykonuje obliczenia z wykorzystaniem kalkulatora,			
5) wykorzystuje w sytuacjach praktycznych własności: a) liczb, b) figur, c) zjawisk, d) przemian, e) obiektów przyrodniczych, f) elementów środowiska i stosuje je do rozwiązania problemu,	WYKORZYSTYWANIE WIEDZY W PRAKTYCE	MP-I	2) wykonuje obliczenia w różnych sytuacjach praktycznych: a) stosuje w praktyce własności działań, b) operuje procentami, c) posługuje się przybliżeniami

6) zna zasady bezpiecznego posługiwania się urządzeniami technicznymi i materiałami chemicznymi, rozpoznaje oznakowania substancji toksycznych, łatwopalnych i wybuchowych, objaśnia zasady użytkowania domowych urządzeń elektrycznych,	MP - II	3g) wykorzystuje informacje w praktyce
7) wyjaśnia na podstawie instrukcji obsługi, jak uruchomić i wykorzystać proste urządzenia techniczne,		
8) rozumie potrzebę stosowania zasad: a) higieny, b) bezpieczeństwa, c) zdrowego trybu życia, d) oszczędnego korzystania z energii i innych zasobów przyrody, e) postępowania w środowisku przyrodniczym.		

Wykorzystywanie wiedzy w praktyce ze sprawdzianu dotyczy w różnym stopniu wybranych umiejętności z trzech obszarów standardów z egzaminu gimnazjalnego. Znowu widoczne jest wykorzystywanie wiedzy zdobytej na przedmiotach humanistycznych oraz na przedmiotach matematyczno-przyrodniczych.

Podsumowaniem tych rozważań może być tabela 4 określająca, z jakich obszarów standardów z egzaminu gimnazjalnego są umiejętności przyporządkowane poszczególnym obszarom standardów ze sprawdzianu.

Tabela 4. Obszary standardów dla sprawdzianu, a obszary standardów dla egzaminu gimnazjalnego

Czytanie	Pisanie	Rozumowanie	Korzystanie z informacji	Wykorzystywanie wiedzy w praktyce
H-I. Czytanie i odbiór tekstów kultury MP-I. Umiejętne stosowanie terminów... MP-II. Wyszukiwanie i stosowanie informacji	H-II. Tworzenie własnego tekstu MP-II. Wyszukiwanie i stosowanie informacji	H-I. Czytanie i odbiór tekstów kultury H-II. Tworzenie własnego tekstu MP-I. Umiejętne stosowanie terminów... MP-III. Wskazywanie i opisywanie faktów... MP-IV. Stosowanie zintegrowanej ...		MP-I. Umiejętne stosowanie terminów... MP-II. Wyszukiwanie i stosowanie informacji MP-III. Wskazywanie i opisywanie faktów...

Z powyższego zestawienia widać, że największe zróżnicowanie jest w obrębie tych umiejętności, które dla sprawdzianu wiążą się z **ROZUMOWANIEM** są one w pięciu z sześciu obszarach standardów z egzaminu gimnazjalnego, a najmniejsze w **PISANIU**.

Najbardziej widoczny jest brak spójności między standardami przy tworzeniu kartotek do zadań. Można utworzyć testkę (załącznik 1) z niektórych zadań z arkusza matematyczno-przyrodniczego z egzaminu gimnazjalnego w maju 2004 roku i sporządzić do niej dwie kartoteki, jedną zgodnie ze standardami dla sprawdzianu oraz drugą zgodnie ze standardami dla egzaminu gimnazjalnego.

Tabela 5a. Kartoteka testki¹

Nr zadania	Obszar standardów SP	Obszar standardów GMP ²
1.	I. Czytanie	MP-I. Umiejętne stosowanie terminów...
2.	V. Wykorzystywanie wiedzy w praktyce	MP-I. Umiejętne stosowanie terminów...
3.	III. Rozumowanie	MP-I. Umiejętne stosowanie terminów...
4.	V. Wykorzystywanie wiedzy w praktyce	MP-I. Umiejętne stosowanie terminów...
5.	V. Wykorzystywanie wiedzy w praktyce	MP-I. Umiejętne stosowanie terminów...
6.	III. Rozumowanie	MP -II. Wyszukiwanie i stosowanie informacji
7.	V. Wykorzystywanie wiedzy w praktyce	MP-I. Umiejętne stosowanie terminów...
8.	V. Wykorzystywanie wiedzy w praktyce	MP-III. Wskazywanie i opisywanie faktów...
9.	V. Wykorzystywanie wiedzy w praktyce III. Rozumowanie V. Wykorzystywanie wiedzy w praktyce	MP-I. Umiejętne stosowanie terminów... MP-I. Umiejętne stosowanie terminów... MP-I. Umiejętne stosowanie terminów...
10.	V. Wykorzystywanie wiedzy w praktyce	MP-I. Umiejętne stosowanie terminów...
11.	III. Rozumowanie III. Rozumowanie V. Wykorzystywanie wiedzy w praktyce	MP-III. Wskazywanie i opisywanie faktów... MP-III. Wskazywanie i opisywanie faktów... MP-III. Wskazywanie i opisywanie faktów...

Widać, że uczeń pisząc taki test miałby zupełnie inaczej rozłożone wyniki, jeśli podano by je w rozbiciu na wyniki z poszczególnych obszarów standardów dla sprawdzianu, a zupełnie inne dla egzaminu gimnazjalnego. Zapewne i informacje o poziomie osiągnięć populacji byłyby w takiej sytuacji też różne. Oto wyniki z tej testki dla czterech uczniów.

Tabela 5b. Wyniki z testki³ dla czterech uczniów

Nr zadania	Obszar standardów SP		Uczeń 1	Uczeń 2	Uczeń 3	Uczeń 4
1.	I.	MP-I.	1	0	0	1
2.	V.	MP-I.	1	0	0	0
3.	III.	MP-I.	1	0	0	0
4.	V.	MP-I.	1	0	0	0
5.	V.	MP-I.	1	0	0	0

¹ Zestaw zadań w załączniku nr1.

² Zgodnie z kartoteką podaną przez CKE.

³ Zestaw zadań w załączniku nr1.

O jednolitość standardów wymagań egzaminacyjnych

6.	III.	MP-II.	1	1	1	0
7.	V.	MP-I.	1	0	1	0
8.	V.	MP-III.	1	0	1	0
9.	V.	MP-I.	1	1	1	0
	III.	MP-I.	1	1	0	0
	V.	MP-I.	1	0	0	0
10.	V.	MP-I.	1	0	0	1
11.	III.	MP-III.	1	1	0	1
	III.	MP-III.	1	1	0	1
	V.	MP-III.	1	0	0	1

Tabela 5c. Wyniki zbiorcze z testki⁴ dla czterech uczniów

Wyniki zbiorcze

Uczeń 1				Uczeń 2				Uczeń 3				Uczeń 4			
I	100%	MP-I	100%	I	0%	MP-I	20%	I	0%	MP-I	20%	I	100%	MP-I	20%
II	100%	MP-II	100%	II	80%	MP-II	100%	II	20%	MP-II	100%	II	40%	MP-II	0%
V	100%	MP-III	100%	V	11%	MP-III	50%	V	33%	MP-III	25%	V	22%	MP-III	75%

Na podstawie zestawienia zbiorczego widać, że zupełnie inne są informacje o osiągnięciach tych uczniów sporządzane na podstawie każdej z kartotek. Na przykład uczeń 3 wyraźnie lepsze wyniki osiągnął w obszarze MP II niż w pozostałych obszarach dla egzaminu gimnazjalnego, natomiast według obszarów ze sprawdzianu różnica pomiędzy wynikami jest znacznie mniejsza.

PODSUMOWANIE

Porównując obecnie na podstawie wyników egzaminów zewnętrznych osiągnięcia szóstoklasisty i trzecioklasisty — gimnazjalisty można tylko porównywać wyniki z pojedynczych umiejętności, a to już jest możliwe tylko w komisjach egzaminacyjnych. Dlatego należy dążyć do takiej modyfikacji standardów, aby możliwe było śledzenie przyrostu umiejętności pojedynczego ucznia, a także większej populacji.

Przymierzając się w przyszłości do modyfikacji standardów wymagań egzaminacyjnych trzeba popatrzeć na nie przez pryzmat rozwoju ucznia. Zakładając, że koncepcja dotychczasowych egzaminów się nie zmieni należałoby np.:

- zmniejszyć liczbę obszarów standardów w sprawdzianie i zwiększyć liczbę podobszarów,
- ujednotwić przynależność poszczególnych umiejętności do odpowiednich obszarów standardów,

⁴ Zestaw zadań w załączniku nr 1.

- ujednoczyć nazewnictwo poszczególnych standardów i obszarów standardów na obu poziomach wymagań egzaminacyjnych.

CZYTANIE	tekstów kultury	GH
	tekstów informacyjnych, tabel, wykresów, schematów	GMP
PISANIE	własnych tekstów o charakterze literackim	GH
	tabel, diagramów, wykresów,...	GMP
ROZUMOWANIE	na treściach o charakterze humanistycznym	GMP
	na treściach o charakterze matematyczno przyrodniczym	GMP
WYKORZYSTYWANIE WIEDZY DO ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW	na bazie umiejętności o charakterze matematyczno przyrodniczym	GMP

Takie przebudowanie standardów i podawanie wyników sprawdzianu w tych obszarach sprzyjałoby lepszemu odnoszeniu wyników sprawdzianu do wyników uczniów z poszczególnych przedmiotów i wykorzystywaniu wyników sprawdzianu w planowaniu pracy nauczycieli z poszczególnych grup przedmiotowych.

ZAŁĄCZNIK 1.

Z testu WYPOCZYNEK — egzamin gimnazjalny — maj 2004

1. Zadanie 1. (0-1)

Uczestnicy wycieczki rowerowej potrzebują szczegółowej mapy. Najdokładniejsza będzie mapa w skali

- A. 1:5 000 B. 1:10 000 C. 1:25 000 D. 1:50 000

2. Zadanie 2. (0-1)

W wycieczce rowerowej uczestniczy 32 uczniów. Chłopców jest o 8 więcej niż dziewcząt. Ilu chłopców jest w tej grupie?

- A. 12 B. 16 C. 20 D. 24

3. Zadanie 4. (0-1)

Zamieszczona na rysunku obok figura przedstawia znak drogowy.

Figura ta

- A. nie ma osi symetrii.
B. ma dokładnie jedną oś symetrii.
C. ma dokładnie dwie osie symetrii.
D. ma nieskończenie wiele osi symetrii.

4. Zadanie 5. (0-1)

Wojtek, Marek, Janek i Kuba zorganizowali wyścigi rowerowe. W tabeli podano czasy uzyskane przez chłopców.

Imię chłopca	Wojtek	Marek	Janek	Kuba
Uzyskany czas	5 min 42 s	6 min 5 s	7 min 8 s	4 min 40 s

Ile czasu po zwycięzcy przybył na metę ostatni chłopiec?

- A. 1 min 2 s B. 2 min 28 s C. 3 min 8 s D. 3 min 32 s

5. Zadanie 15. (0-1)

Zosia zaoszczędziła 45 zł. Bilet do ogrodu botanicznego kosztuje 10,50 zł. Ile najwięcej biletów może kupić Zosia?

- A. 2 B. 3 C. 4 D. 6

6. Zadanie 19. (0-1)

Tabela przedstawia ceny kart wstępu na pływalnię. Czas pływania uwzględnia liczbę wejść oraz czas jednego pobytu na basenie.

Numer karty	I	II	III	IV
Czas pływania	10 × 1 godz.	8 × 1,5 godz.	20 × 1 godz.	15 × 1 godz.
Cena karty	50 zł	50 zł	80 zł	70 zł

Godzina pływania jest najtańsza przy zakupie karty

A. I

B. II

C. III

D. IV

7. Zadanie 20. (0-1)

Podczas spaceru brat Zosi jedzie czterokołowym rowerkiem. Obwód dużego koła wynosi 80 cm, a małego 40 cm. O ile obrotów więcej wykona małe koło rowerka niż duże na półkilometrowym odcinku drogi?

A. 2500

B. 1250

C. 625

D. 400

8. Zadanie 21. (0-1)

Podczas trzydniowej pieszej wycieczki uczniowie przeszli 39 km. Drugiego dnia pokonali dwa razy dłuższą trasę niż pierwszego dnia, a trzeciego o 5 km mniej niż pierwszego. Ile km przebyli pierwszego dnia?

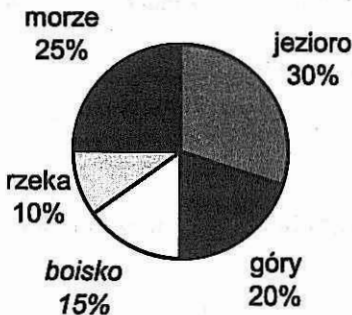
A. 6

B. 11

C. 22

D. 28

Diagram przedstawia wyniki ankiety przeprowadzonej wśród grupy gimnazjalistów na temat ulubionego miejsca wypoczynku. Każdy wskazał tylko jedno miejsce.

9. Zadanie 27. (0-3)

Oblicz, ilu uczniów liczyła ankietowana grupa, jeśli nad jeziorem lubi wypoczywać 90 spośród ankietowanych gimnazjalistów. Zapisz obliczenia.

Odpowiedź:

.....

10. Zadanie 28. (0-1)

Oblicz, jaką miarę ma kąt środkowy ilustrujący na diagramie kołowym procent uczniów lubiących wypoczywać w górach. Zapisz obliczenia.

Odpowiedź:

.....

11. Zadanie 30. (0-4)

Na rzece zbudowano most, który zachodzi na jej brzegi: 150 metrów mostu zachodzi na jeden brzeg, a $\frac{1}{3}$ długości mostu na drugi. Oblicz szerokość rzeki, jeżeli stanowi ona $\frac{1}{6}$ długości mostu. Zapisz obliczenia.

Odpowiedź:

.....